

CELESTIN TOMIĆ, U ZEMLJI OBEĆANJA. Knjige: Jošua, Suci i Ruta. Zagreb 1980. Str. 367.

Pisac nastavlja *Povijest spasenja* Staroga zavjeta. Nakon knjige *Izlazak* slijedi knjiga *U zemlju obećanja*, u kojoj obrađuje, na temelju biblijskih knjiga *Jošue* i *Sudaca*, Jošuinu vrijeme tj. zauzimanje kanadske zemlje i Sudačko vrijeme u kojemu se Izrael najednom počeo osjećati na svim područjima ugroženim. Razdoblje od ulaska Izraelaca u Kanaan do uspostave monarhije (Šaul i David, oko 1.000 pr. Krista; okruglo od 1260. do 1050.) najsiromašnije je u biblijskim dokumentima. K tomu nadolazi poteškoća u tome što su naime biblijski opisi u *Još* i u *Suci* „više umjetničko-poetskog karaktera; sadrže mnogo etnološkog, folklornog, legendarnog pa je stoga teško iznijeti povijesni razvoj događaja (str. 72. gore)”. Tome ne pomažu ni izvanbiblijski dokumenti, jer su za to razdoblje i oni vrlo mršavi s obzirom na Izrael, a niti arheologija, jer i ona u tom pogledu nema nekih određenijih natpisa koji bi nam mogli osvijetliti poteškoće s obzirom na pisanje Izraelove povijesti.

Pisac čini izvanredno veliku uslugu čitaocu, kad mu sasvim otkрито nastoji protumačiti narav tih biblijskih opisa u *Još* i u *Sucima*. Zato ono što je napisao na stranicama 68–71. o nadahnuću i biblijskoj historiografiji smatram ne samo vrlo značajnim doprinosom za bolje razumijevanje biblijskih događaja nego vrlo značajnim da naši čitatelji već jednom uistinu s *vjerom* pristupe biblijskim tekstovima u kojoj su oni i pisani. On piše: „Uočavamo da stojimo pred jednom složenom poviješću. Svaka je povijest zagonetna... To posebno vrijedi za ove predaje koje su nastale u počecima povijesti Izraela. U njima se izraelsko, povijesno, istinski religiozno iskustvo tu-

mači u duhu svojeg vremena i svojeg naroda. Događajima se u svjetlu karizme nadahnuća daje određeno tumačenje. Tako se stvara prva historiografija, koju ipak treba znati čitati, otkriti motive i teološki vid pojedine predaje, tokove 'povijesti spasenja', teološki, bolje, proročki vid posljednjeg pisca deuteronomista koji nam je predaje skupio, odvojio, zapisao, umetnuvši svoje bilješke i gledanja.

Možda nas sve to zbunjuje... Nije li tako postavljeno u pitanje nadahnuće ovih stranica? Moramo se ponovno prisjetiti da Biblija ne iznosi događaje hladno, pojavno, 'povijesno'. Događaje iznosi da naglasi poruku spasenja. Ona ih posadašnjuje. Pisac koji događaj iznosi nije neki svjetovni povjesničar, nego vjernik, teolog, prorok koji tumači događaj u svjetlu dane mu objave... Vjera se ne plaši pred ozbiljnom i zdravom, bez predrasuda, povijesno-kritičkom analizom pojedinih predaja. Ta literarna analiza povijesnih književnih vrsta otkriva kako su neki događaji bili epski i dramski prošireni, a koje je starija egzegeza smatrala povijesnima. Naglašenost čuda želi samo učiniti osjetljivim Božju prisutnost u zbivanjima... Moderni bi povjesničar htio da su događaji odvojeni od tumačenja događaja. Biblija mu malo u tome može pomoći... Tu se otkriva i bogatstvo biblijskog čitanja. Svetog pisca ne vuče želja da hladno istraži izvore izraelske povijesti, nego da hrani vjeru Božjeg naroda..."

Naveo sam *per extensum* ove piščeve tekstove da se vidi koliko je pisac na ovim stranicama otvoren za saznanja suvremene egzegeze. Naveo sam ih i stoga, jer sam s obzirom na takva shvaćanja biblijskih tekstova ja pred nekim odgovornima u našoj crkvenoj zajednici prije desetak godina skoro „polomio zube”. Prije desetak godina bilo je u nas Hrvata sporno ovako pisati. Danas, hvala

Bogu, više nije. I naša se vjernička čitalačka javnost priučila takvu iznošenju podataka suvremene egzegeze.

Knjiga je podijeljena na *uvod* (str. 17–71) u kojem pisac podaje zemljopisne podatke o Izraelu odnosno o Kanaanu, povijesne informacije o Kanaanu i narodima u njem, opis kulturno-religioznog stanja u Kanaanu i pitanje osvajanja zemlje u modernoj historiografiji.

U *prvom* dijelu (str. 75–201) opisuje Jošušino vrijeme, vrijeme osvajanja obećane zemlje. Osvajanje je bilo vrlo složeno pa ga pisac nastoji protumačiti i staviti u vremenski kontekst. U drugom dijelu (str. 205–332) opisuje vrijeme Sudaca. U to doba svako pleme živi samostalnim životom. Nema neke čvršće nacionalne kohezione moći. Plemena su raspršena među kanaanskim narodima. Prijeti im opasnost da izgube svoj identitet. Najveća je opasnost prijetila na religioznom području. Stanovnici Kanaana imali su razvijenu, ali pogansku religiju. Ona je privlačila izraelska plemena. Bilo je to vrijeme ugroženosti.

U *dodatku* pisac izlaže knjigu *Rut* koja boljem poznavanju tog vremena zapravo ništa nova ne pridonosi (str. 334–349).

Pisac je knjigu opskrbio crtežima, što je hvale vrijedno. Knjiga će pomoći svima koji žele opširnije upoznati povijesno razdoblje Izraela u pitanju geografske i kulturno-religijske pozadine Kanaana.

Adalbert REBIĆ

HEINRICH KAHLEFELD (HRSGB), SCHRIFTAUSLEGUNG DIENST DEM GLAUBEN. Radovi H. Friesa, J. Gnilke, H. Hegermanna, H. Kahlefelda i J. Straussa. Knecht Verlag, Frankfurt am Main 1979. Str. 104.

Ova vrijedna knjižica donosi četiri referata koji uglavnom obrađuju problem odnosa crkvenog učiteljstva i znanstvenog tumačenja Biblije. J. Gnilka, u svome referatu *Evangelja i historijski Isus*, tumači problem odnosa historijskog Isusa i Krista prve Crkve. Harald Hegermann u svom radu *Proslavljeni Gospodin u egzegetskim radovima novozavjetnih tekstova* (35–55) iznosi važnost egzegetskog rada za izgradnju i utemeljivanje kršćanske

vjere. Na temelju novozavjetnih tekstova osvjetljuje novozavjetnu kristologiju. Heinrich Fries u svome radu *Crkveno učiteljstvo i egzegetski rad* tumači najprije u čemu se sastoji bit crkvenog učiteljstva i koje su mu granice odnosno kompetencije. Zatim izlaže važnost egzegeze i zadaću egzegete. I tu ukazuje na granice i na obujam obvezatnosti prema crkvenom učiteljstvu (str. 56–90). Joannes Strauss pak u članku *Izlaganje Svetog pisma kao ekumenska zadaća* (91–98) iznosi odnos katoličke egzegeze prema drugim kršćanskim egzegezama. Na kraju knjižice H. Kahlefeld donosi jedan homiletski primjer kako homiletski-pastoralno vjernicima protumačiti, izložiti jedan biblijski tekst. Kao primjer uzeo je Mt 13, 1–23 (str. 99–104).

Ovi su radovi nastali nakon dugogodišnjeg zajedničkog ekumenskog rada dotičnih profesora. Oni su se godinama bavili pitanjem kako i na koji način egzegeza može služiti vjeri. Prva su četiri referata više teoretska izlaganja o značenju i važnosti izlaganja Svetog pisma, a zadnji je referat zapravo neke vrste homilija: pisac želi pokazati kako praktično u jednoj propovijedi vjernicima izložiti smisao Svetog pisma.

Ovi radovi unose izvanredno mnogo svjetla u odnose između crkvenog učiteljstva i egzegeze kao znanstvene discipline. Vrlo su kratki i vrlo se lako čitaju.

Adalbert REBIĆ

J. KREMER — O. SEMMELROTH — J. SUDBRACK, NEUES UND ALTES. Zur Orientierung in der augenblicklichen Situation der Kirche. Niz „KIRCHE IM GESPRÄCH“ Herder, Freiburg 1974. Str. 92.

Premda objavljena već prije osam godina, ova je knjižica još uvijek aktualna. Ona nas želi potaknuti na razmišljanje i na dijalog unutar same zajednice, Crkve. Već sam naslov *Novo i staro* govori o potrebi našeg otvaranja, o potrebi dijaloga, o potrebi shvaćanja drugog čovjeka.

U knjižici su tri rada. Prvi predstavlja biblijsko razmišljanje o Mt 13,52 („Zato je svaki književnik koji je postao učenikom kraljevstva nebeskoga nalik na domaćina koji iz svoje